

Калушка В.

здобувач Відкритого міжнародного

університету розвитку людини «Україна»

ОСНОВНІ ЦІЛІ ТА НАПРЯМКИ ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ МОВНОЇ ПОЛІТИКИ

Державна мовна політика відображає існуючий стан справ у сучасному суспільстві. Адже із мови розпочинається будь-яке взаєморозуміння між людьми, що переростає у спілкування держави із громадянами. Адже держава, забезпечуючи підтримку і розвиток власної державної мови, робить крок назустріч ствердженню й зміцненню власних позицій як усередині держави, так і за межами її. Водночас, вільне користування у житті меншинами своїми рідними мовами є ознакою демократичного устрою, цивілізованості та дотримання прав людини і громадянина.

З урахуванням існуючої мовної ситуації в нашій державі і визначених законом функцій української мови, а також мов національних меншин можна вважати, що державна мовна політика, насамперед, скерована на досягнення наступних цілей:

1) визнання української мови як єдиної державної (офіційної) в усіх сферах суспільного життя та на всій території України, а також при здійсненні офіційними особами (представниками влади) функцій у міжнародних відносинах;

2) утвердження та підтримку української мови в якості мови титульної нації;

3) визначення української мови у ролі мови міжетнічного спілкування в Україні, як гаранта державної незалежності та національної безпеки;

4) посилення функцій державної мови як об'єднавчого та консолідуючого чинника в суспільстві та механізму зміцнення єдності громадян в Україні;

5) захист української мови від дискримінації в регіонах, визнання її офіційною і загально прийнятою, яку необхідно використовувати в діловодстві, а також охорона мовного простору України, запобігання будь-якому втручанням з метою пропаганди чи нав'язування іншої мови, культури тощо;

6) підтримання розмаїття мов в Україні та міжкультурного діалогу;

7) сприяння використанню та розвитку мов меншин із захистом мов, які є під загрозою зникнення;

8) запобігання дискримінації в суспільстві за мовною ознакою;

9) забезпечення охорони мовних прав громадян України;

10) сприяння підвищенню мовної культури громадян;

11) забезпечення мовних потреб та інтересів українців у інших країнах тощо.

Отже, мовна політика є системою заходів (політичних, адміністративних, юридичних та ін.), які спрямовані на врегулювання мовних відносин, зміну або збереження мовної ситуації у державі. В Україні задля подолання спричиненою

асиміляційною політикою окупантів деформації мовного простору пріоритетом мовної політики визнається утвердження і розвиток української мови як головної ознаки нації, що історично проживає на її території та становить абсолютну більшість населення (близько 79%), а також що визначила назву нашої держави.

Згідно Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» основою мовної політики є «збереження незалежності, соборності, культури українського народу, цінностей держави, української мови як державної, яка є інструментом об'єднання українського суспільства, засобом зміцнення єдності, територіальної цілісності України, незалежності та національної безпеки» [1]. Проте, як вважають Г. Шевчук і Н. Трач, в нашій державі «не існує чіткої системи визначення принципів мовної політики, правових та організаційних засад її розвитку, застосування державної мови та мов національних меншин. Похідною мовної політики як концепта є державна мовна політика, яка в українських реаліях має суперечливий характер, позаяк в окремих випадках може призвести до дестабілізації та суспільно-політичної напруги особливо тоді, коли йдеться про українізацію сфер і галузей суспільно-політичного життя та відродження моделі мовної політики на національній основі» [2, с. 97]. З цим твердження можна погодити частково, зокрема, що стосується проблеми чіткого законодавчого визначення основних принципів, цілей та завдань державної мовної політики в Україні.

Здійснення мовної політики в нашій державі забезпечує система органів, що складається з:

1. Національної ради з мовної політики при Президенті України;
2. Урядового органу з мовної політики, сформованого Кабінетом Міністрів України;
3. Національною комісією з питань правопису та мовних норм Національної Академії наук України;
4. Національною радою України з питань телебачення і радіомовлення.

Водночас, в Україні має бути створений державний орган, що відповідатиме за ведення мовної політики та щороку звітуватиме через ЗМІ громадськості про свої досягнення та актуальні цілі на найближчий період. Такий державний орган має взаємодіяти із органами державної влади на місцях і органами місцевого самоврядування щодо реалізації державної мовної політики з метою одержання інформації, що стосується мовної ситуації на місцях та планування мовної політики із врахуванням місцевих особливостей [3, с.115].

Окрім того, варто зазначити, що державна мовна політика повинна зосереджуватися на наступних пріоритетних напрямках:

- приведення мовного законодавства та практики його застосування у відповідність до Конституції України і Рішення Конституційного Суду про тлумачення ст.10 Основного Закону, зокрема, що стосується вимог відповідного володіння українською мовою кандидатами у народні депутати і народними депутатами України, а також державними службовцями всіх рівнів,

осіб, призначених на посади у системі органів державної влади і місцевого самоуправління, насамперед, у сфері освіти, науки, культури, засобів масової інформації, Збройних Сил, обов'язкового складання українською мовою вступних іспитів у вищі та застосування її в освітньому процесі у всіх навчальних закладах України;

- створення відповідної нормативної бази підтримки для українськомовних ЗМІ, заохочення книговидавання та пісенної продукції українською мовою, а також українського кіно та театру;

- піднесення престижу та авторитетності української мови;

- виховання мовної свідомості та гідності громадян нашої держави;

- вироблення ефективних засобів та механізмів захисту від зовнішньої мовно-культурної експансії і проявів дискредитації української державної мови;

- розширення застосування державної мови у всіх сферах життєдіяльності на території України;

- покращення якості українського мовлення та мовної культури в ЗМІ;

- а також створення системи контролю за дотриманням норм мовного законодавства.

Таким чином, збереження та розвиток української державної мови є запорукою збереження держави, тому на захист її повинні бути спрямовані усі охоронні дії держави, адже людина виступає конкретно-історичною та національно-культурною індивідуальністю, а також є носієм мови і духовної культури нації. Отже, спрямованість державної політики щодо зміцнення позицій української мови як у повсякденному житті, так і в сфері державного управління забезпечить розкриття нових горизонтів розвитку держави та суспільства, виведенню України на високий міжнародний рівень з долученням до кращих моделей демократично-правового ефективного державотворення, що базується на впровадженні консолідуючої мовної політики, яка у пріоритеті має зміцнення, розвиток та об'єднання української нації.

Список використаних джерел:

1. Про забезпечення функціонування української мови як державної: Закон України від 25 квітня 2019 р. № 2704-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text>
2. Шевчук Г., Трач Н. Мовна політика після Помаранчевої революції. *Магістеріум. Мовознавчі студії*. 2009. Вип. 37. С. 97-104.
3. Мовна ситуація в Україні: між конфліктом і консенсусом. К.: ІПіЕНД імені І. Ф. Кураса НАН України, 2008. 398 с.